Sfântul Vasile Cel Mare
Sfântul Vasile Cel Mare
Postirea
Sfântul Vasile Cel Mare
Traducere din limba greacă Preot Victor Manolache
Editura Egumeniţa a 2018
Tradus după originalul:
H OQNH TON JTATEPON TOMOL A, B, C
© Editura Egumeniţa pentru prezenta ediţie
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României VASILE CEL MARE, sfânt Postirea / Sfântul Vasile Cel Mare; trad, de pr. Victor Manolache. galaţi: Egumeniţa, 2018 ISBN 978-606-550-296-3 I. Manolache, Victor (trad.)
2

„Adevărata postire este înstrăinarea de rele, înfrânarea limbii, îndepărtarea de mânie, despărţirea de poftă, de grăirea de rău, de minciună, de juruinţele mincinoase".

Prolog

Postirea este porunca dumnezeiască cea mai veche. Dumnezeu a legiuit-o încă din Rai, imediat după facerea omului, când le-a interzis protopărinţilor să mănânce din „pomul cunoştinţei binelui şi răului" (Facerea 2,17).

A rânduit-o în continuare Legea mozaică, şi a consfinţit-o Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, atât prin cuvântul Său, cât şi prin pilda Sa când a postit „40 de zile şi 40 de nopţi" (Matei 4,2).

Au ţinut-o apostolii, ca şi primii creştini, a poruncit-o Biserica: „Dacă vreun episcop sau preot, sau diacon
7
sau ipodiacon, sau citeţ, sau psalt, nu posteşte Postul cel mare, miercurea şi vinerea, să se caterisească. Dacă cel care nu posteşte este mirean, să fie afurisit, afară dacă este împiedicat să postească de neputinţa trupească" (canonul 69 al Sfinţilor Apostoli).

Aşadar, fiecare creştin este dator să ţină zilele de post rânduite, supunându-se cu smerenie lui Hristos şi Bisericii Lui. Desigur că această ascultare nu este lipsită de raţiune, nici nefolositoare, pentru că prin postire, aşa cum susţin în scrierile lor Părinţii luminaţi de Dumnezeu, şi aşa cum o dovedeşte lupta în Hristos a credincioşilor care au cugetare eclesiastică autentică, este războită neînfrânarea, este întărită voinţa, este înrobit trupul, curăţită mintea, înmuiată inima, pornirile trupeşti oprite, toate patimile
8
omorâte şi sufletul vindecat. într-un cuvânt „tot binele şi frumosul se reuşeşte şi se săvârşeşte prin postire" (Sfântul Grigore Palama).

Mulţi sunt cei care nu ţin posturile Bisericii, propovăduind diferite practici. La fel se întâmpla şi în timpul Sfinţilor Părinţi, aşa cum aflăm din diferitele lor omilii.

Sfântul Vasile cel Mare în cele două cuvântări ale sale „Despre postire" fragmentele alese care urmează în versiune liberă, cercetează porunca din punct de vedere istoric şi teologic răspunde tensiunilor şi reacţiilor celor care se opun postirii, întăreşte universalitatea şi dimensiunea ei socială, şi în cele din urmă rânduieşte ca postire adevărată atât abţinerea de la diferite mâncăruri, cât şi lepădarea de răutate.
9

Recomandă, în general, înfrânarea şi atitudinea ascetică faţă de bunurile materiale ale lumii, poziţie care preîntâmpină înrobirea creştinului de lucrurile create şi îngăduie supunerea liberă şi mântuitoare faţă de voia Creatorului.
10

Postirea

Postirea este darul cel mai de preţ al lui Dumnezeu, porunca cea mai veche, care s-a păstrat ca moştenire părintească şi a ajuns până în zilele noastre. Aşadar, primiţi-o cu bucurie, cei săraci ca pe tovarăşul vostru, cei ce slujiţi ca pe odihna voastră, cei bogaţi ca pe cea care vă salvează de primejdia îndestulării, şi dă gust tuturor celor pe care desfătarea continuă le lipseşte de gust.

Cei bolnavi primiţi pe maica sănătăţii, cei săraci pe cea care asigură buna dispoziţie. întrebaţi-i pe

11
medici şi vă vor spune că nimic nu este
atât de neîndoielnic şi de nesigur ca sănătatea. De aceea, cei înţelepţi se străduiesc prin postire să-şi păstreze sănătatea lor şi să scape de povara strivitoare a greutăţii trupului.

Nu susţine că nu poţi să posteşti aducând ca pretext boala sau neputinţa trupească, de vreme ce pe de altă parte în toată viaţa ta îţi chinui trupul cu multa mâncare. Ştiu foarte bine că medicii recomandă bolnavilor mai ales hrană uşoară şi postire, decât bogăţie şi varietate de mâncăruri.

De altfel, ce este mai uşor pentru trup: să-şi petreacă noaptea cu o cină uşoară sau să cadă greu la pat, din pricina multei mâncări? Poate să se odihnească astfel sau se va întoarce când pe-o parte când pe alta, încărcat şi chinuit? Ce corabie poate un căpitan de vas să stăpânească mai uşor
12
şi s-o salveze dintr-o furtună, pe cea încărcată peste măsură sau pe cea cu o încărcătură obişnuită? Cea prea încărcată oare nu se va scufunda la cea mai mică furtună? La fel şi trupurile când sunt chinuite cu multa mâncare cu uşurinţă cad în boli, în timp ce, când sunt hrănite uşor, îşi păstrează sănătatea.

Să urmărim însă postirea din punct de vedere istoric, ca să vedem cât a fost preţuită de sfinţi şi cât bine a adus.

Văzătorul de Dumnezeu, Moise, doar după o ajunare de 40 de zile a îndrăznit să se urce în vârful muntelui Sinai şi să primească Tablele cu cele 10 porunci (Ieşirea 24,18).

N-ar fi avut curajul să se apropie de vârful ce fumega prin prezenţa dumnezeirii, dacă nu s-ar fi înarmat
13
cu postirea. A postit şi astfel a putut să vorbească cu Dumnezeu.

Profetul Samuel a fost rodul postirii. Mama sa, Ana, după ce a postit s-a rugat lui Dumnezeu şi a cerut un copil, cu făgăduinţa să-l închine Aceluia (I Regi 1,11).

Pe marele erou, Samson, ce l-a făcut să devină nebiruit? Postirea! Prin postire s-a zămislit în pântecele mamei sale. Postirea l-a născut, l-a alăptat şi l-a crescut. Postirea aceea pe care a poruncit-o îngerul: „Copilul care se va naşte, să nu mănânce nimic din câte rodeşte viţa de vie; să nu bea vin, nici sicheră" (Cartea judecătorilor 13-14).

Postirea naşte profeţi, îi întăreşte pe cei puternici, îi înţelepţeşte pe legiuitori, îi înarmează pe eroi. îi zideşte pe luptători, respinge ispitele,
14
locuieşte împreună cu cumpătarea şi nevinovăţia.

În războaie face vitejii, şi în vreme de pace învaţă liniştea. îi sfinţeşte pe cei închinaţi şi-i desăvârşeşte pe preoţi. Nimeni nu poate să se apropie de altar şi să săvârşească Dumnezeiasca Liturghie, fără ca mai înainte să postească.

După postirea de 40 de zile, profetul Ilie s-a învrednicit să-L aibă în faţă pe Domnul (III Regi 19, 8-18). Datorită postirii s-a arătat mai puternic decât moartea şi l-a înviat pe copilul mort (III Regi 17, 21-23). Datorită postirii a împiedicat cerul să trimită ploaie timp de trei ani şi jumătate (III Regi 17, 1; 18, 1) şi aceasta ca să înmoaie învârtoşarea inimii israelitenilor, care se lăsaseră pradă necredinţei şi fărădelegii.
15
Astfel, a impus întregului popor postirea obligatorie până se va căi şişi va îndrepta păcatul care venea din bună petrecere şi viaţă în lâncezeală.

Profetul Daniel, care timp de 20 de zile n-a gustat pâine, nici n-a băut apă (Daniel 10, 2-3) i-a învăţat chiar şi pe lei să postească (Daniel 6, 16-22). Leii înfometaţi nu l-au sfâşiat, ca şi cum ar fi avut trupul din piatră sau aramă, sau din alt material dur. Postirea a întărit trupul profetului şi l-a făcut inaccesibil dinţilor fiarelor, aşa cum vopseaua face fierul neatins de rugină.

Postirea întăreşte rugăciunea, se face aripă în mersul ei către cer, este mama sănătăţii, pedagogul tinereţii, podoaba bătrâneţilor. Este tovarăşul celor din călătorie şi celor care locuiesc împreună.

Bărbatul nu se îndoieşte deloc de credinţa conjugală a femeii lui, când o vede însoţindu-se cu
16
postirea. Femeia nu se topeşte de gelozie când îl vede pe bărbatul ei postind.

Cine a fost păgubit vreodată de postire?

Ia seama la cheltuiala casei tale într-o zi de post, socoteşte şi într-o zi obişnuită, şi vei descoperi astfel uşor, ce câştig mare ai prin postire.

Gândeşte-te încă cum încasatorii de impozite îi lasă pe cei care plătesc impozit să vieţuiască pentru puţin timp liniştiţi şi nederanjaţi. Aşadar, să îngăduie şi trupul o mică odihnă gurii.

Să facă o mică înţelegere cu aceasta care, când se satură, filozofează despre înfrânare, iar când îi este foame, uită câte a primit înainte.

17

Cel care posteşte nu are nevoie de danii, nici nu trebuie să plătească dobândă.

Postirea se face omului pricină de desfătare, pentru că aşa cum setea face dulce băutura, şi foametea mâncarea plăcută, la fel şi postirea face mâncărurile desfătătoare. Astfel, dacă vrei să fie mulţumitoare masa ta, acceptă soluţia postirii. Dacă eşti însă întotdeauna înconjurat de mâncăruri bogate, te nedreptăţeşti pe tine însuţi, pentru că pierzi desfătarea prin iubirea de plăceri nemăsurate.

Nimic nu există care să nu fie dispreţuit prin continua ta desfătare, în timp ce dimpotrivă, deseori poftim acele mâncăruri pe care le gustăm rar.

De aceea şi Creatorul nostru a născocit varietatea în viaţa noastră, încât să simţim desfătarea tuturor bunurilor

18

Lui. Ia seama ce se întâmplă în natură: soarele nu este mai strălucitor după noapte? Somnul nu este mai dulce după priveghere? Sănătatea nu este mai mult dorită după încercarea bolii?

Astfel, şi masa devine mult mai mulţumitoare după postire. Acest lucru este valabil pentru toţi, şi pentru bogaţii care au mâncăruri îmbelşugate, şi pentru săracii care au mâncare mai puţină.

Să-ţi aminteşti şi să te înfricoşezi de pilda bogatului din parabolă (Luca 16, 19-31). Desfătările continue l-au dus la iadul veşnic.

Bogatul acesta n-a fost osândit pentru nicio nedreptate, însă, din pricina plăcerilor şi a mâncării cu care se desfăta, precum şi pentru nepăsarea lui faţă de sărăcia lui Lazăr, a fost

19

pedepsit atât de aspru. Dimpotrivă, postirea şi răbdarea în suferinţe nu au fost cele care i-au dăruit odihna lui Lazăr?

Parabola nu vorbeşte despre alte virtuţi ale lui, decât doar despre acestea care, ca două aripi, l-au înălţat şi l-au odihnit în sânurile lui Avraam.

Deci, ia aminte şi tu, ca nu cumva în timp ce acum bei băuturi alese şi îţi întorci faţa de la apă, mai târziu să te rogi pentru o picătură din aceasta, precum bogatul. Nimeni n-a pătimit nimic bând apă, nu s-a îmbătat, nu a simţit durere de cap sau ameţeală. în timp ce dimpotrivă, îmbuibarea care urmează de la sine banchetelor, creează boli înfricoşătoare.

Viaţa înaintemergătorului Ioan a fost o continuă postire. Nu avea nici pat, nici masă, nici moşii, nici animale,

20

nici cămări pentru mâncăruri, nimic din toate acestea care sunt considerate indispensabile pentru viaţă. De aceea, Domnul a propovăduit că nu s-a ridicat între cei născuţi din femeie unul mai mare decât Ioan Botezătorul (Matei 11,11).

Postirea l-a urcat până la al treilea cer şi pe Apostolul Pavel, care o număra printre laudele necazurilor lui (II Corinteni 11, 27). Pentru toate aceste virtuţi însă model suprem îl avem pe însuşi Domnul, Care după o postire de 40 de zile, a început lucrarea Sa aici pe pământ (Matei 4,2). Mai întâi Şi-a întărit şi înarmat trupul, pe care l-a primit de dragul nostru, cu postirea, şi după aceea a primit ispitele diavolului.

La fel şi noi, prin postiri să ne pregătim şi să intrăm în arena luptelor

21

împotriva vrăjmaşilor spirituali. Într-o încăierare îndoielnică, prezenţa unui aliat de partea unuia provoacă înfrângerea celuilalt.

Deci, trupul şi duhul se află în stare de război. Cu cine te vei alia? Dacă te întovărăşeşti cu trupul, vei slăbi duhul, în timp ce dacă te aliezi cu duhul, vei înrobi trupul. Şi de vreme ce doreşti să-ţi întăreşti duhul, domoleşte-ţi trupul cu postirea. Sfântul Apostol Pavel scrie: „Chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinăuntru însă se înnoieşte din zi în zi" (II Corinteni 4,16).

Moise, ca să primească pentru a doua oară tablele Legii a avut nevoie şi de a doua postire (Ieşirea

34,28). Ninivitenii, dacă n-ar fi postit ei înşişi şi animalele lor, n-ar fi scăpat de pieire (Iona 3,4-10). Dar şi pe Isav ce l-a umilit
22
şi l-a făcut rob al fratelui său? N-a fost mâncarea? Pentru aceasta şi-a vândut şi dreptul său de întâi născut (Facerea 25, 29-34). Din nou, cine au fost cei care şi-au lăsat trupurile lor în pustiu? Oare nu cei care au căutat mâncărurile de carne şi petrecerea cea bună din Egipt? (Numeri 11, 33-34). Adică, cu cât israeliţii s-au mulţumit doar cu mana, i-au biruit pe vrăjmaşii lor, şi nimic nu i-a îmbolnăvit. Când şi-au amintit însă de oalele cu carne şi i-a apucat nostalgia după robia din Egipt, au fost pedepsiţi. Au murit în pustiu şi nu s-au învrednicit să vadă Pământul Făgăduinţei.

Nu te temi şi tu de exemplul acesta? Nu gândeşti ca nu cumva din pricina multei mâncări să fii scos din pământul ceresc al făgăduinţei? Desfătarea cu mâncăruri grase şi îmbelşugate
23
creează în suflet amintiri care, ca un nor des de fum, împiedică mintea să întâlnească strălucirile Duhului Sfânt.

Postirea este armă puternică împotriva diavolilor „Acest neam de demoni cu nimic nu poate ieşi decât numai cu rugăciune şi cu post," a zis Domnul în cazul tânărului demonizat.

Prin desfrâu, băutură şi diferitele mâncăruri gustoase se aprinde şi orice fel de desfrânare. Pofta desfătării cu mâncăruri îi schimbă pe oamenii raţionali în dobitoace. Dezmăţul provoacă pierderi înfricoşătoare. Se face pricină ca cei desfrânaţi s-o caute pe femeie în bărbat, şi pe bărbat în femeie. Postirea statorniceşte şi viaţa conjugală, alungă lipsa de supraveghere şi impune cuvenita înfrânare, pentru ca soţii să se dedice rugăciunii.
24
Nu limita însă virtutea postirii doar la dietă. Adevărata postire nu este doar reţinerea de la anumite mâncăruri, ci şi înstrăinarea de patimi şi păcate; înseamnă să nu nedreptăţeşti pe nimeni, să-l ierţi pe aproapele tău pentru tristeţea pe care ţi-a provocat-o, pentru răul pe care ţi l-a făcut, pentru banii pe care ţi-i datorează.

Altfel, cu toate că nu mănânci carne, te hrăneşti cu însuţi fratele tău. Deşi te înfrânezi de la vin, nu te înfrânezi de la vorbele rele. Cu toate că posteşti până seara, îţi pierzi ziua pe la tribunale.

Sfânta Scriptura spune: „Vai de cei care se îmbată fără să bea vin" (Isaia 28, 1). O asemenea beţie este, de pildă, mânia care face sufletul să cugete nebuneşte, de asemenea este frica ce paralizează cugetul.
25
în general, orice patimă care zăpăceşte mintea, este şi o beţie. Cel mânios se îmbată de patima lui, nu se gândeşte ce are în faţă, şi ca şi cum s-ar lupta în noapte, răpeşte orice, jigneşte pe oricine. Nu ştie ce zice, înjură, loveşte, ameninţă, face jurăminte mincinoase şi urlă. Deci, dacă vrei să posteşti în mod adevărat trebuie să eviţi toate patimile.

Ia aminte şi la altceva: „Să nu devină postirea de mâine pretext de dezmăţ astăzi. Nu pierde prin destrăbălarea de astăzi, înfrânarea de mâine. Când cineva vrea să facă nuntă cu o femeie cinstită, nu aduce mai întâi în casa lui ţiitoare şi desfrânate. Pentru că femeia legală nu îndură să locuiască cu cele desfrânate şi fără de lege. La fel fă şi tu! Prin aşteptarea postirii, nu accepta beţia desfrânată,
26
care este mama neruşinării, prietena cuvintelor proaste, gata pentru orice fărădelege.

Postirea şi rugăciunea nu vor locui înlăuntrul sufletului care s-a întinat cu dezmăţul. Domnul primeşte în sălaşurile dumnezeieşti pe cel care posteşte, însă îşi întoarce faţa de la cel desfrânat, ca de la un pângăritor şi nelegiuit.

Astfel, dacă vii mâine aici şi miroşi a vin, cum voi socoti ca postire dezmăţul tău? Unde te voi aşeza? La beţivi sau la înfrânaţi? Beţia pe care ai făcut-o mai înainte te arată beţiv, în timp ce dieta pe care o începi te vădeşte ca postitor.

Prin rămăşiţele beţiei, postirea ta se face nefolositoare. Şi dacă începutul este nefolositor, pune în primejdie totul. Postirea nu schimbă doar persoanele,
27
ci întreaga societate. îi înţelepţeşte şi-i linişteşte în scurt timp pe toţi oamenii. Impune tăcere înaintea strigătelor şi urletelor, izgoneşte certurile şi gâlcevile, îndepărtează osândirea şi grăirea de rău.

Prezenţa cărui dascăl opreşte atât de repede neorânduielile şi zgomotul copiilor? Când apare

postirea, orice tulburare în cetate se opreşte de la sine.

Cine poate să continue petrecerea şi banchetul în timpul postirii? Cine poate să îmbine postirea cu jocurile destrăbălate? Râsetele necuviincioase şi cântecele destrăbălate, precum şi celelalte jocuri sunt îndepărtate din cetate, când vine postirea ca un judecător aspru.

Dacă toţi ascultau sfaturile postirii, ar fi domnit o pace desăvârşită

28

asupra întregii omeniri. Nu s-ar mai fi ridicat un neam împotriva altuia, n-ar mai fi avut confruntări războinice, nici constructori de arme. N-ar mai fi existat tribunale, nici închisori; pustiurile n-ar mai fi găzduit răufăcători, nici cetăţile defăimători, nici mările piraţi.

Dacă postirea stăpânea viaţa noastră, ea n-ar mai fi fost plină de suspine. Pentru că ea i-ar fi învăţat pe toţi nu numai înfrânarea de la viaţa cheltuitoare, ci şi înstrăinarea de atâtea alte rele. I-ar fi învăţat fuga deplină şi înstrăinarea de iubirea de arginţi şi de lăcomie, de iubirea de slavă şi de iubirea de plăceri. Dacă ne izbăvim de acestea, vom trăi în pace şi în sfinţenie.

Aşadar, de vreme ce împărăteasa aceasta a virtuţilor ne oferă asemenea

29

bunuri, s-o primim fără nicio melancolie, fără niciun tânguit. Toţi să ne amintim cu bucurie de masa duhovnicească pe care ne-o pregăteşte postirea, curăţindu-ne şi pregătindu-ne pentru desfătarea dumnezeiască şi veşnică a Raiului.

30

Distribuţie S.C. Egumeniţa S.R.L. O.P.i C.P. 150 800720 Galaţi tel./fax: 0236-326.730 e-mail: editura@egumenita.ro www.egumenita.ro

„Adevărata postire este înstrăinarea de rele, înfrânarea limbii, îndepărtarea de mânie, despărţirea de poftă, de grăirea de rău, de minciună, de juruinţele mincinoase”.